

ПОПІВНЯК

Юлія Михайлівна
bylja@ukr.net

УДК 657.1.011.56 (477)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ НА ПРИДБАННЯ Й
ОБСЛУГОВУВАННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ
АВТОМАТИЗОВАНОГО ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА
ПІДПРИЄМСТВІFEATURES OF EXPENSES FORMING FOR SOFTWARE PURCHASE AND
SERVICE FOR AUTOMATED ACCOUNTING AT AN ENTERPRISEк.е.н., доцент, Львівський
національний університет
імені Івана Франка

У статті досліджено склад витрат, які формуються при придбанні, встановленні та подальшому обслуговуванні програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку в контексті вибору найкращої альтернативи такого забезпечення, зважаючи на сучасні умови господарювання вітчизняних підприємств.

В статье исследован состав расходов, формируемых при приобретении, установке и дальнейшем обслуживании программного обеспечения для ведения бухгалтерского учета в контексте выбора лучшей альтернативы такого обеспечения, учитывая современные условия хозяйствования отечественных предприятий.

This article examines the composition of expenses that are generated when purchasing, installing and maintaining accounting software in the context of choosing the best alternative of such a software, taking into account the current conditions of running a business for domestic enterprises.

Ключові слова: автоматизація, витрати, комп'ютерна програма, ліцензія, нематеріальний актив, онлайн-сервіс

Ключевые слова: автоматизация, расходы, компьютерная программа, лицензия, нематериальный актив, онлайн-сервис

Keywords: automation, expenses, computer program, license, intangible asset, online service

ВСТУП

Науково-технічний прогрес на сучасних підприємствах визначається інформатизацією, комп'ютеризацією, застосуванням інтелектуальних продуктів. Важливе місце, серед іншого, посідає автоматизація бухгалтерського обліку, яка є невід'ємною частиною його розвитку та ефективного ведення.

Нові виклики перед підприємствами, які використовують автоматизовану форму ведення обліку, постали після підписання Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 р. «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» [1], відповідно до якого під ці санкції потрапили розробники й окремі дистриб'ютори російських комп'ютерних програм «Галактика», «Парус» та «1С». І, незважаючи на те, що користувачі цих програм поки можуть і надалі користуватися ними, намічена тенденція вказує на потребу поступової відмови від згаданих програмних продуктів на користь іноземних чи вітчизняних. А так як користувачів лише програми «1С» сьогодні в Україні налічується 350-500 тис. (різниця в оцінках зумовлена використанням неліцензійної продукції 30-60% учасників ринку) [2], дослідження цієї проблематики видається актуальним для багатьох українських

підприємств.

Зауважимо, що різні аспекти автоматизації бухгалтерського обліку досліджували багато науковців: Ф.Ф. Бутинець, З.В. Задорожний, С.В. Івахненко, В.Ф. Палій, В.В. Сопко та ін. Проте, проблеми формування та обліку витрат на придбання і подальше обслуговування комп'ютерної програми, управління цими витратами з метою оптимізації їх величини залишаються невирішеними і потребують ґрунтовного розгляду.

МЕТА РОБОТИ

Метою статті є з'ясування складу та особливостей формування витрат підприємства при придбанні і подальшому використанні програмної продукції в цілях вибору найкращого, в контексті оптимізації цих витрат, варіанту.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою статті є нормативно-правові акти, матеріали періодичних видань, ресурси мережі Internet, наукові праці за темою дослідження.

Під час написання роботи було використано методи порівняння, аналізу, синтезу, абстрагування та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

У Податковому кодексі України, як і у Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку, використовується термін «комп'ютерна програма». Так, згідно Закону України «Про авторське право і суміжні права» «комп'ютерна програма – набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах)» [3].

При виборі програмного забезпечення підприємству слід керуватися багатьма чинниками: вартість програми, її можливість (ведення управлінського обліку, здійснення аналізу-прогнозу тощо), наявність додаткових сервісів (зокрема, електронного подання звітності у державні органи), вид діяльності та організаційна структура підприємства, швидкість, простота та зручність роботи з програмою, своєчасність її оновлення, наявність техпідтримки та післяпродажного супроводу, можливість обміну даними у мережі, надійний захист інформації та ін. (загалом О. Павелчак-Данилюк виокремлює 110 характеристик програм за ознакою їх можливостей, 30 показників – за ознакою задоволення технічних потреб, по 10 – за ознакою задоволення комерційних та ергономічних вимог [4, с. 211]).

У процесі прийняття рішення про придбання тієї чи іншої програмної продукції підприємству треба оцінити витрати, які будуть понесені на таке придбання, а також подальше використання програми. З цією метою виокремлюємо наступні групи витрат:

1) вартість комп'ютерної програми (з врахуванням функціоналу, додаткових сервісів, ліцензії на певну кількість робочих місць, сертифікатів відкритих

ключів електронного цифрового підпису);

2) витрати на встановлення і налаштування програми (беручи до уваги особливості виду діяльності підприємства);

3) витрати на перенесення бази даних з однієї програми до іншої при переході на використання іншого програмного забезпечення;

4) витрати на оновлення і техпідтримку програми (в результаті руйнування бази даних, вірусної атаки тощо);

5) витрати на навчання персоналу роботи з програмою.

Витрати на придбання комп'ютерної програми в обліку можуть виступати у якості різних об'єктів: а) основних засобів (рахунок 104 «Машини та обладнання») - програма є невід'ємною частиною апаратного забезпечення (ОЕМ-версія (ОЕМ – Original Equipment Manufacturer)); 2) нематеріальних активів (рахунок 125 «Авторське право та суміжні з ним права») - програма є відокремленою від апаратного забезпечення і підприємство одержує виключне майнове право на її використання; 3) нематеріальних активів (рахунок 127 «Інші нематеріальні активи») – програма є відокремленою від апаратного забезпечення і підприємство одержує невиключне майнове право на її використання; 4) роялті (для власного використання чи для власного використання і надання послуг) (рахунок 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут») – програма є відокремленою від апаратного забезпечення і підприємство одержує невиключне майнове право розмноження та розповсюдження її примірників на певній території протягом певного строку [5].

Подамо результати дослідження вартості придбання бухгалтерських комп'ютерних програм, представлених сьогодні на ринку (в контексті альтернативи програмним продуктам «Галактика», «Парус», «1С»), у табл. 1.

Таблиця 1

Вартість придбання програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку, складання і подання звітності на вітчизняних підприємствах станом на серпень 2017 р.

[складено автором на основі даних зі сайтів підприємств-розробників]

Програми (сервіси) для ведення обліку		Програми (сервіси) для подання електронної звітності	
Назва програми (сервісу), країна	Вартість, грн./дол. США	Назва програми (сервісу), країна	Вартість, грн. (за рік)
1	2	3	4
SAP Business One (Німеччина)	Локальне розміщення - від 10890 грн. на користувача; «хмарна» версія - 450 грн. на місяць за 1 робоче місце	М.Е.Дос (Україна)	Модуль «Звітність» - 1502 грн. (локальна версія), 1802 грн. (мережева версія)
Microsoft Dynamics NAV 2017 (Данія)	Вартість ліцензії на 1 користувача з повними правами, 10 - з обмеженим доступом та 1 користувача звітів PowerBI - 22863 дол. США за рік	1С-Звіт (Україна)	Фізична особа-підприємець - 576 грн., юридична особа - 1200 грн
Дебет Плюс (Україна)	Ліцензія на 1 робоче місце - 3000 грн. за рік	Єдине вікно подання електронної звітності (EDZV) (Україна)	Безкоштовно
Акцент (Україна)	Ліцензія на одне робоче місце - 1800-3320 грн. за рік	ЗвітОператор (Україна)	Безкоштовно чи до 1950 грн. (залежно від пакету послуг)

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
ІС-ПРО (Україна)	Ліцензія на одне робоче місце - 3600 грн. за рік	Арт-Звіт Плюс (Україна)	Фізична особа-підприємець - 320 грн., юридична особа - 820 грн.
Хепі-Бух (Україна)	2500 грн. за 1-3 робочі місяці, на кожне наступне - по 500 грн.; версія «підприємець» - 980 грн. за рік	Соната (Україна)	Фізична особа-підприємець - 280 грн., юридична особа - 650 грн.
Інфо-Бухгалтер (Росія)	5 390 грн. за рік	Приват24 для бізнесу (Україна)	Безкоштовно
OpenPro (США)	Ліцензія на 5 користувачів - 5 000 дол. США	Тахер (Україна)	450 грн.
ERP Cloud (США)	600 дол. США на 1 користувача за міс.	СОТА (Україна)	Фізична особа-підприємець - 312 грн.; юридична особа (неплатник ПДВ - 902 грн., на загальній системі оподаткування - 1502 грн)
Універсал (Україна)	3 900 грн. - ліцензія на 9 користувачів за рік	iFin (Україна)	Фізична особа-підприємець - 280 грн., юридична особа - 849 грн.

Зазначимо, що не витримали конкуренції і зникли з українського ринку такі програмні продукти, як «Нова бухгалтерія», «Первичка», «Главбух», «Domino-Бухгалтерія» тощо [6].

Згідно Податкового кодексу України [7], тирчово (до 01.01.2023 р.) операції з постачання програмної продукції звільняються від оподаткування ПДВ, тобто у її покупця не виникатиме права на податковий кредит з цього податку. Якщо ж платежі за ліцензійним договором відносимо до роялті, то вони взагалі не будуть об'єктом оподаткування ПДВ. Сказане справджується і при придбанні програми у нерезидента.

Якщо говорити про податок на прибуток, то витрати на придбання комп'ютерної програми (у складі нематеріальних активів) залежно від обсягу та виду отриманих прав будуть відноситися до групи 5 «Авторське право та суміжні з ним права» чи групи 6 «Інші нематеріальні активи» з подальшим нарахуванням амортизації (і коригуванням фінансового результату до оподаткування на податкові різниці, які при цьому виникатимуть) на ці об'єкти відповідно до законодавства. Причому, якщо строк дії права на користування нематеріальним активом не встановлено, він може визначатися підприємством самостійно, але у межах від 2 до 10 років. Якщо вартість комп'ютерної програми обліковується у складі основних засобів, то вона формує первісну вартість четвертої групи («Машини та обладнання») таких активів.

Все більшої популярності сьогодні набувають онлайн-програми для ведення обліку і подання звітності на основі хмарних технологій. Основними причинами цієї тенденції є нижча, порівняно з іншими програмами, вартість їх придбання й обслуговування, відсутність потреби у купівлі самого програмного забезпечення, простота, швидкість та зручність у використанні, високий рівень захисту даних. Для цілей податкового обліку плата за онлайн-програму вважається платою за послуги (користування та обслуговування програми) і відноситься до

складу роялті [8].

До первісної вартості програми й, відповідно, того об'єкта обліку, до якого вона відноситься, зараховують і витрати на її встановлення та налаштування з метою доведення до робочого стану (наприклад, оплату праці програмістів за запуск програми, її адаптацію до особливостей виду діяльності та системи ведення обліку підприємства тощо). При цьому всі операції за такими витратами, що не призводять до змін у програмній продукції, оподатковуються ПДВ за загальною ставкою 20% (навчання працівників роботі з програмою, налаштування оргтехніки, встановлення програми). Звільняються від оподаткування ПДВ згідно ІТ-пільги до 2023 р. операції, які призводять до будь-яких змін у програмному продукті (модернізація, оновлення, удосконалення, виправлення помилок та ін.) [9].

Витрати на оновлення і техпідтримку програми, здійснені після її введення в експлуатацію, відносяться до витрат періоду одержання послуги і відображаються у складі адміністративних чи інших витрат (якщо вони підтримують програму у робочому актуальному стані), чи збільшують вартість самої програми, якщо якісно вдосконалюють її в контексті продуктивності, функціональності тощо.

На особливу увагу заслуговує виокремлення витрат на відновлення бази даних внаслідок пошкодження чи знищення, перенесення її з однієї програми в іншу та інших витрат, спричинених вірусною атакою. У світлі останніх подій (зокрема, масового несанкціонованого втручання у комп'ютерну мережу підприємств, яке відбулося у червні 2017 р., ще й з використанням бухгалтерської програми «М.Е.Дос») дослідження їх природи слід здійснювати особливо ретельно, адже багатьох таких витрат, при вдалому управлінні, можна уникнути.

Як вже згадувалося, при виборі програмного забезпечення для ведення обліку і складання звітності й оцінці всіх витрат, пов'язаних з його купівлею та обслуговуванням, вітчизняні підприємства часто

приймають рішення на користь неліцензійних програм. Проте, такі дії є посяганням на право інтелектуальної власності. До правопорушників можуть застосовуватися три види відповідальності: цивільно-правова, адміністративна (штраф 10-200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) [10] та кримінальна (штраф 200-1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян чи виправні роботи / позбавлення волі строком до двох років; при повторному вчиненні правопорушення – 1000-2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, виправні роботи строком до двох років чи позбавлення волі від 2 до 5 років) [11]. Тому, у разі виявлення факту правопорушення, витрати підприємства можуть бути більшими, ніж при використанні ліцензійного програмного продукту, на користь якого їм варто робити свій вибір.

ВИСНОВКИ

На даний момент більшість вітчизняних підприємств не поспішає відмовлятися від використання звичних для них програм «1С» і «Парус», очікуючи, що російські компанії можуть перереєструватися в Україні і уникнути санкцій, а перехід на застосування нового програмного забезпечення, все ж, супроводжується додатковими витратами й труднощами. Крім цього, згадані програмні продукти і надалі обслуговуються, тому їх використання наразі не викликає значних проблем. Проте, перехід на альтернативні варіанти комп'ютерних програм є вимогою часу, а над його реалізацією слід задуматися вже сьогодні, зваживши витрати на такий перехід і вигоди від нього у довгостроковій перспективі. Як напрям подальших досліджень у цьому аспекті окреслюємо детальний розгляд можливостей використання підприємством онлайн-сервісів та аутсорсингу бухгалтерських функцій для зниження витрат на їх автоматизацію.

Список використаних джерел

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» [Електронний ресурс] / Указ Президента України від 15.05.2017 р. № 133/2017. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/tu/133/2017>.

2. Важлива новина: усе, що ми знаємо про абонементу 1С в Україні (і не тільки про них) [Електронний

ресурс] // Дебет-Кредит. – 2017. – Режим доступу: <https://news.dtkr.ua/accounting/automation/43590>.

3. Про авторське право і суміжні права [Електронний ресурс] / Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ [зі змін. та доп.]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/print1499103916333155>.

4. Павелчак-Данилюк О. Обґрунтування програмного забезпечення для автоматизації бухгалтерського обліку на підприємствах / О. Павелчак-Данилюк // Вісник ТНТУ. – 2014. – Том 73. – № 1. – С. 209-218.

5. Про платіж за використання комп'ютерної програми [Електронний ресурс] / Лист Державної фіскальної служби України від 18.08.2015 р. № 30644/7/99-99-19-02-02-17. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/podatki-ta-zbori/zagalnoderjavni-podatki/podatok-na-pributok-pidpri/listi-dps/212002.html>.

6. Поритко А. Не «1С»-ом єдиним: які альтернативи пропонує український ринок? [Електронний ресурс] / А. Поритко // Дебет-Кредит. – 2017. – Режим доступу: <https://news.dtkr.ua/accounting/automation/43701>.

7. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] / Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [зі змін. та доп.]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/print1499709491287881>.

8. Щодо виконання законодавства у сфері інформаційних технологій, зокрема, надання хмарних сервісів [Електронний ресурс] / Лист Комітету Верховної Ради України з питань інформації та зв'язку від 13.02.2017 р. № 04-21/13-74. – Режим доступу: <http://vobu.ua/ukr/documents/item/lyst-komitetu-vru-z-pytan-informatsii-ta-zv'язku-vid-130217-r-04-21-13-74>.

9. Про розгляд звернення [Електронний ресурс] / Лист Державної фіскальної служби України від 06.10.2016 р. № 17357/5/99-99-15-03-02-16. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/baneryi/podatkovyi-konsultatsii/konsultatsii-dlya-yuridichnih-osib/70153.html>.

10. Про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс] / Кодекс України від 07.12.1984 р. № 8073-X [зі змін. та доп.]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/print1499103916333155>.

11. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] / Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III [зі змін. та доп.]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print1499103916333155>.